

Voortgang Agenda Duurzaamheid Zwolle

Versie 28 april 2017

Inhoud

1.	Inleiding	2
1.1	Doel	2
1.2	Uitvoering	2
1.3	Voorstel voor vervolg	3
2.	Rapportage	3
2.1	Onderwijs	3
2.2	Sport	6
2.3	Ruimte	8
2.4	Wonen	9
2.5	Energie	11
2.6	Economie	12
2.7	Mobiliteit	14
2.8	Bedrijfsvoering	14

1. Inleiding

1.1 Doel

In Zwolle is duurzaamheid in 2020 de normaalste zaak van de wereld, omdat het voor inwoners, instellingen en bedrijven gemakkelijk is gebruik te maken van en bij te dragen aan een lokaal aanbod van duurzame producten, activiteiten en diensten. Dit leidt tot een gezonde leefstijl, sterke sociale infrastructuur, veerkrachtige economie en goede leefomgevingskwaliteit. Met dit doel is de Agenda Duurzaamheid van de gemeente Zwolle op 24 augustus 2015 vastgesteld.

1.2 Uitvoering

Voor een deel beschrijft de Agenda Duurzaamheid bestaande activiteiten, aanvullend hierop zijn extra activiteiten beschreven. Essentieel voor de aanpak is het eigenaarschap in het college en de ambtelijke organisatie. De verantwoordelijkheid voor het realiseren van de doelen ligt niet bij één wethouder. De portefeuillehouders zijn met hun adviseurs zelf verantwoordelijk om uitvoering te geven aan duurzaamheidsambities op hun terrein (zoals sport, onderwijs, wonen en energie).

De wethouder met duurzaamheid in de portefeuille heeft een coördinerende en agenderende rol. Aan die rol is uitvoering gegeven door in het voorjaar van 2016 met elke portefeuillehouder in gesprek te gaan over de voortgang in de doelen en maatregelen rond duurzaamheid in ieders portefeuille. De oogst van deze gesprekken is in dit document verwoord met een voorstel voor het vervolg. De gespreksronde had mede tot doel om de duurzaamheidsmaatregelen en -doelen te verwerken in de beleidsteksten voor de programmabegroting van 2017. In de Agenda staat immers dat de afzonderlijke maatregelen en acties worden verantwoord in de betreffende programma's in de begroting en jaarrekening.

Met dit document wordt een overzicht gegeven van de activiteiten in het kader van de Agenda Duurzaamheid in 2016. De reden om naast de verantwoording in de Jaarrekening 2016 dit document bij de stukken te voegen voor het voorjaarsmoment in 2017 is dat de doorwerking van de Agenda Duurzaamheid in de begroting voor 2016 (en daarmee ook de Jaarrekening over 2016) beperkt is. Vanaf 2017 is duurzaamheid integraal onderdeel van de programma's en is een afzonderlijk document niet meer nodig. Wel zal het gesprek met de portefeuillehouders over het thema duurzaamheid onveranderd worden gevoerd.

Algemeen kan wordt geconcludeerd dat er voortgang wordt geboekt bij de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. Zwolle is in 2016 tot Solar City gekroond, in het kader van Stook je Rijk wordt de samenwerking met de woningbouwcorporaties op het gebied van energie en duurzaamheid ieder jaar opnieuw geroemd. Scholen en sportclubs omarmen het thema steeds meer. Vanuit verschillende motivaties. Vanuit educatief perspectief, vanuit gezondheid, vanuit het nog beter invullen van de maatschappelijke rol naar de omgeving en natuurlijk ook vanuit verdienvermogen. Ook de gemeente als bedrijf neemt initiatief, zie de ontwikkelingen op het gebied van openbare verlichting of de manier waarop met bewoners en bedrijven wordt samengewerkt in het beheer, onderhoud en gebruik van de openbare ruimte. Natuurlijk zijn er ook onderwerpen die meer aandacht vragen om doelstellingen te kunnen bereiken. Dat geldt met name voor de Energietransitie, voor Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. Alle 3 punten die vanaf het begin op de Agenda Duurzaamheid staan en nu tot strategische opgave zijn benoemd en van daaruit in het kader van de PPN 2018-2021 zijn voorzien van een investeringsplan. De Agenda Duurzaamheid vervult haar functie.

1.3 Voorstel voor vervolg

In de bijgevoegde informatiebladen is aangegeven hoe per portefeuille de voortgang is. In het algemeen is de constatering dat de Agenda Duurzaamheid een agenderende functie heeft kunnen vervullen. In alle portefeuilles is duurzaamheid een thema. Dit is ook geland in de programmateksten van de begroting voor 2017. Passend bij het karakter van een Agenda is het dynamische karakter: bij de vaststelling in 2015 waren andere thema's of zaken actueel, dan nu. Die flexibiliteit sluit goed aan op het agenderende karakter van de Agenda Duurzaamheid én het eigenaarschap binnen elke portefeuille en discipline. Naar verwachting kan bij het voorjaarsmoment in 2017 meer gezegd worden over de wijze waarop de Agenda Duurzaamheid is uitgewerkt in de begroting en in documenten als bijvoorbeeld het integraal huisvestingsplan onderwijs, het plan van aanpak verduurzaming gemeentelijk vastgoed en de Woonvisie.

2. Rapportage

2.1 Onderwijs

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Kinderen en jongeren worden zich meer bewust van duurzaamheid, door educatie en gastlessen, toepassing van duurzame technologie in schoolgebouwen en de samenwerking die bedrijven, scholen en bewoners organiseren rond stedelijke opgaven.
- Exploitatielasten van sportaccommodaties worden gereduceerd, door het starten van experimenten gericht op de opwekking van duurzame energie en het uitvoeren van het Plan van Aanpak verduurzaming gemeentelijk vastgoed.
- Bedrijven stimuleren de vitaliteit van hun medewerkers, door actief diensten in te kopen bij Zwolse sportverenigingen.

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	Er zijn tien ecoschools in Zwolle.	AOC Groene Welle is de enige ecoschool in Zwolle. Groene Welle deelt de ervaringen met andere scholen door de Groene Karavaan in te zetten en door klassen te ondersteunen bij het uitdragen van het ecoschool-principe. Het is afhankelijk van de bereidheid bij de scholen zelf of zij het certificaat ecoschool willen halen.

2.	Basisschoolleerlingen zijn bekend (geraakt) met duurzaamheid en concrete voorbeelden daarvan. Voor de Zwolse 4-12 jarigen zijn er ieder jaar activiteiten rond duurzaamheid.	Voor wat betreft dit onderwerp wordt aangesloten op het initiatief Duurzame Scholen dat vanuit de provincie Overijssel is gestart in het kader van Nieuwe Energie Overijssel. Verder wordt het BLOZ benut om deze doelstelling onder de aandacht te brengen bij de schoolbesturen. Zo is op initiatief van de gemeente een bijeenkomst met het BLOZ georganiseerd, waarbij verschillende partijen hun mogelijkheden rondom duurzaamheidseducatie hebben gepresenteerd. De Groene Welle deelt ervaringen met de Groene Karavaan. Initiatieven met een soortgelijk doel, zoals e-battle zijn in ontwikkeling en worden besproken met de scholen. Natuur en Milieu Overijssel (NMO) is bezig een plan van aanpak te maken voor het vervolg van hun activiteiten.
----	--	--

3.	80% van de onderwijsgebouwen heeft minimaal energielabel C	Met de scholen, verenigd in het BLOZ, wordt gewerkt aan een integraal Strategisch Onderwijshuisvestingsplan. De doelstelling voor het thema energie uitdrukken in energielabels is onderwerp van gesprek. Veel scholen hebben nog geen label. Het is geen verplichting om er één te hebben en kost bovendien geld om te krijgen. Gekeken wordt naar een alternatieve doelstelling die meer uitnodigend is. Schoolbesturen geven immer wel aan zich bewust te zijn van de noodzaak van duurzaamheid. Voor die schoolgebouwen die volgens het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs tenminste nog 10 jaar in gebruik zullen zijn, achten zij investeringen in duurzaamheid rendabel. In samenspraak tussen gemeente en schoolbesturen moet er bij renovatie van gebouwen overeenstemming worden gezocht of en zo ja tot welke mate er een gemeentelijke bijdrage voor o.a. duurzaamheid kan worden verstrekt. Concrete activiteiten die al zijn uitgevoerd: • Een aantal scholen heeft Led-verlichting geplaatst, o.a. De Werkschuit; • Vivente heeft voor de nieuwbouw van Breezicht subsidie bij de Provincie aangevraagd voor het treffen van extra maatregelen. Deze is toegekend met een bedrag van € 100.000; • De Ambelt heeft naar aanleiding van de presentatie van Enexis PV panelen aangeschaft. Men heeft de intentie dit naar meerdere locaties uit te breiden; • Onderling is er veel kennis en ervaringen gedeeld ten aanzien van duurzaamheid (verlichting, slimme meter, zonnepanelen etc); • Er is draagvlak bij de schoolbesturen om vervolgstappen te zetten m.b.t. duurzaamheid. • Ook bij de nieuw te bouwen Gereformeerde basisschool Het Saffier in De Tippe (gereed schooljaar 2018-2019) is duurzaamheid een belangrijk thema.
----	--	--

2.2 Sport

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Exploitatielasten van sportaccommodaties worden gereduceerd, door het starten van experimenten gericht op de opwekking van duurzame energie en het uitvoeren van het Plan van Aanpak verduurzaming gemeentelijk vastgoed.
- Bedrijven stimuleren de vitaliteit van hun medewerkers, door actief diensten in te kopen bij Zwolse sportverenigingen.

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	De sportparticipatie onder 4-12 jarigen in Zwolle neemt toe tot boven het landelijk gemiddelde	• Het percentage 4-18 jarigen dat lid is van een sportvereniging is 74% in Zwolle (71% landelijk). • Het percentage 4-17 jarigen dat voldoet aan de fitnorm (ten minste drie keer per week minimaal 20 minuten zwaar intensieve activiteit) is 64% in Zwolle (36% landelijk). • Het percentage 4-17 jarigen dat voldoet aan Nederlandse Norm Gezond Bewegen (dagelijks 60 minuten matig intensieve lichamelijke activiteit, waarbij de activiteiten minimaal tweemaal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid) is in Zwolle 13% (16% landelijk). Ter toelichting op de toetsing aan deze normen: We scoren iets lager dan het Nederlands gemiddelde op NNGB. Dit betekent dat Zwolse kinderen <u>dagelijks</u> minder bewegen dan gemiddeld in Nederland (gaat om <u>tenminste</u> matig intensief bewegen zoals lopen, fietsen, wandelen maar ook intensief dus sporten, rennen etc.). Ondanks dat men dagelijks te weinig beweegt, beweegt een groot deel van de kinderen wel <u>3 keer per week</u> <u>tenminste</u> 20 minuten <u>intensief</u> (hardlopen, hard fietsen, sporten etc.). Op de fitnorm doen we het een stuk beter dan landelijk. Oftewel kinderen bewegen in de week dagelijks te weinig, maar op 3 momenten in week bewegen zij wel zwaar intensief. Oftewel er wordt door een groot deel van de kinderen wel meer dan gemiddeld gesport (op school en/of bij de club), maar de dagelijkse (matig intensieve) beweging is te weinig.

2.	De kostendekkingsgraad van sportaccommodaties is toegenomen, mede door samen met bewonerscollectieven en woningcorporaties tien zonPV- (privé)projecten te realiseren	In totaal hebben tien Zwolse verenigingen een energiescan laten uitvoeren, waarvan 6 tijdens de projectperiode: Manege 't Hoefijzer, VV WVF, SV Zwolle, VV ZAC, VV CSV'28, VV Be Quick. De meeste verenigingen zijn n.a.v. de energiescan aan de slag gegaan met het treffen van energiebesparende maatregelen die zich snel terugverdienen, de quick wins. Maatregelen die een forse investering vergen, kosten tijd om op te pakken en worden op natuurlijke momenten meegenomen (verbouwing, vervanging veldverlichting of cv-ketel etc.). Bij onderhoudswerkzaamheden vanuit het MOP sport worden in samenspraak met de verenigingen zoveel mogelijk duurzaamheidsmaatregelen getroffen, waarbij de beschikbare budgetten zo optimaal mogelijk worden ingezet. Manege 't Hoefijzer, Be Quick'28 zijn aan de slag gegaan met het treffen van maatregelen en zijn bezig met het voorbereiden van het implementeren van maatregelen als de aanschaf van zonnepanelen, een ventilatieregeling en het aanpassen van de luchtbehandelingskast. Ook Golfclub Zwolle is inmiddels met LED verlichting aan de slag gegaan en heeft een certificaat 'duurzaam' ontvangen vanuit de landelijke koepel van Golfclubs. De tennisverenigingen gaan zich dit najaar oriënteren op LED veldverlichting. Op een aantal sportparken zijn bestaande conventionele verlichtingsarmaturen reeds vervangen door LED, conform besluitvorming gemeenteraad. De komende jaren zal hier een verdere uitwerking aan worden gegeven.
3.	Nieuw item: duurzame clubs	Onderwerp van studie is het zoeken naar manieren om bewoners en bedrijven te betrekken bij de energietransitie. Eén van de sporen is de samenwerking met sportverenigingen. Verschillende clubs zijn geïnteresseerd. Om meerdere redenen: verdienvermogen, binden van leden, binden van sponsors, binding met de wijk, etc. Het bereik van een club is immers enorm. Ook SportService is betrokken. Zij zien potentie en beraden zich op hun rol. Er zijn al andere geïnteresseerde verenigingen met wie gekeken wordt of tot uitvoering gekomen kan worden.

2.3 Ruimte

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Bouwstenen van een lokale voedselstrategie worden zichtbaar, door stadslandbouwontwikkelingen in de stadsranden met professionele landbouw te ondersteunen.
- De leefbaarheid en landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit neemt toe, door in te zetten op ondersteuning van groene netwerken en gebiedscoöperaties in en rond Zwolle, zoals Groene Loper, Nationaal Landschap IJsseldelta, Vechtdal en particulier landschapsonderhoud.
- Het proces om te komen tot de Structuurvisie (Omgevingsvisie) wordt gebruikt om van de IJsselvechtdelta-principes, 'de Zwolse principes voor duurzame ontwikkeling' te maken. De Zwolse principes inspireren en geven richting om elk initiatief (ruimtelijk, fysiek, sociaal, beleidsmatig, gemeentelijk, particulier, maatschappelijk) bij te laten dragen aan én een betere sociale infrastructuur én een betere lokale economie én een betere leefomgevingskwaliteit.

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	Het Actieprogramma Klimaatactieve Stad wordt gefaciliteerd, passend binnen de Zwolse Wateragenda	Het actieprogramma Klimaatactieve Stad als ook de Zwolse wateragenda is onderdeel van de strategische opgave Klimaatadaptatie. Op dit moment wordt om die reden in het kader van de Perspectiefnota 2018-2021 gewerkt aan een separaat investeringsplan. Door de klimaatverandering stijgt de zeespiegel, komt er meer water over de rivieren en wordt het weer extremer: heviger plensbuien, meer hittegolven en droogte. Door onze ligging in de IJssel-Vechtdelta is Zwolle extra kwetsbaar voor klimaatverandering, vooral als het gaat om waterveiligheid en wateroverlast. Onze lange termijn ambitie is dat Zwolle in 2050 klimaatbestendig is ingericht en daarmee veilig is voor overstromingen en aangepast is aan extreem weer. Werken aan klimaatadaptatie doen wij samen met partners binnen en buiten de stad. Wij zien wel dat we als overheid hierin een duidelijke initiërende, stimulerende en verbindende rol vervullen. Voorbeelden van initiatieven zijn Waterbewust Stadshagen, Gezond in eigen huis en tuin Aa-landen Groen Assendorp, Waterneutraal Dieze en natuurlijk op strategisch niveau de City Deal Klimaatadaptatie met het ministerie van I&M en andere gemeenten.
2.	Initiatieven gericht op stadslandbouw worden door de gemeente actief gesteund	Twee concrete ontwikkelingen op dat vlak: Stadslanderijen Zwolle wordt ondersteund. We faciliteren het tijdelijk gebruik van 30 hectare bij Berkum voor biologische teelt. Ook initiatieven in het kader van Ruimte voor de Vecht en Dijklanden wordt gefaciliteerd.
3.	Integraal onderdeel (ruimtelijk) beleid	In het kader van de Omgevingsvisie worden gewerkt aan integraal (ruimtelijk) beleid. Duurzaamheid wordt in de volle breedte ingebracht.

2.4 Wonen

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- De betaalbaarheid van de woningen verbetert, door in te zetten op het verbeteren van de energieprestaties van nieuwe en bestaande woningen.
- Binnen de prestatieafspraken maken corporaties en gemeente afspraken waarbij zo veel mogelijk wordt ingezet op woningverbetering tot niveau label B, rekening houdend met de balans tussen beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit.

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	In de bestaande woningvoorraad van corporaties zijn alle woningen verbeterd naar label B of minimaal twee labelstappen vooruit gegaan	Gemiddeld heeft de bestaande woningvoorraad nu label C. De verwachting is dat het doel gehaald wordt. De woningcorporaties delen die ambitie, het staat ook in de prestatieafspraken. De lobby bij de provincie om bij te dragen in het energieneutraal maken van 9.000 woningen is nog niet succesvol. In het kader van het programma Nieuwe Energie Overijssel is dit wel stevig op de agenda gekomen. Gemeente Zwolle, in de persoon van wethouder Vedelaar, is in 2016 ambassadeur geweest van Stookjerk ten behoeve van de versnelling van energiebesparing in de huursector. Het estafettestokje is op 29 december 2016 overgedragen aan de gemeente Enschede.
2.	Energieneutraliteit bij nieuwe woningen en utiliteitsbouw is het uitgangspunt	Precieze getallen zijn er niet. Wel is inzichtelijk hoeveel woningeigenaren (451) een subsidie hebben aangevraagd in het kader van de Subsidieregeling Woningbouwproductie en duurzaamheid, waarvan het plafond intussen is bereikt. In het kader van het investeringsplan (PPN 2018-2021) voor de Energietransitie, prioritair thema van college en raad, is energieneutraliteit bij nieuwbouw onderwerp en is een aantal actielijnen uitgewerkt waarmee dit bevorderd kan worden. In de Woonvisie (vastgesteld door college, voor de zomer ter vaststelling in de Raad) zijn de opgaven voor energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie opgenomen. Energie- en klimaatneutraal zijn uitgangspunten voor nieuwbouwafspraken. Wijk- en buurtinitiatieven gericht op toekomstbestendige wijken en dorpen worden gestimuleerd. .

3.	2.500 particuliere eigenaren (1.200 in 2015) hebben maatregelen getroffen met gebruikmaking van het gemeentelijk energieloket Verbeter & Bespaar	Meer dan 2000 particuliere woningen zijn aangepakt. Dit loket staat in het kader van de ambitie woningeigenaren in bestaande particuliere woningen te stimuleren gebruik te maken van de provinciale lening en nationale subsidieregeling voor isolatie (de Overijsselse aanpak 2.1). In de woonafspraken (2016-2020) staat dat 45% van de particuliere voorraad label B moet hebben in 2020 (50.000 woningen aanpakken in de gehele provincie). Een stevige ambitie, in geval van Zwolle gaat het omgerekend om 4.438 woningen. Met de provincie wordt in het kader van de Overijsselse Aanpak 2.1 en het programma Nieuwe Energie Overijssel gewerkt aan deze opgave. Continueren en intensiveren van Verbeter & Bespaar Zwolle is er daar een van.
4.	Er zijn vijf projecten specifiek gericht op het realiseren van levensloopbestendige woningen uitgevoerd	Krasse Knarrenhof wordt gerealiseerd. Op diverse locaties in de stad zijn gelijkvloerse woningen/ appartementen zijn opgeleverd. Het belang van wonen en zorg neemt toe en is een onderdeel van de nieuwe Woonvisie.
5.	Bewonerscollectieven, VVE's en woningcorporaties realiseren tien zonPV-(privé)projecten	WijBedrijf Dieze is gestart met het bevorderen van de aanschaf van zonnepanelen, de eerste panelen zijn gelegd. Ook worden voorbereidingen getroffen om met verenigingen, organisaties, werkgevers, een proces op te zetten rondom zonPV-privé Verder is op Hanzeland een bewonersinitiatief gestart voor zonnepanelen. En ook op bedrijventerrein Hessenpoort wordt gekeken naar een collectief project in samenwerking met de parkmanagementorganisatie (zowel op daken als onder de hoogspanningslijnen). Deze aanpak wordt vooral vanuit de portefeuille Energie aangestuurd.

2.5 Energie

De Energietransitie is een strategische opgave van college en raad en daarmee prioritair thema geworden. Op dit moment wordt om die reden in het kader van de Perspectiefnota 2018-2021 gewerkt aan een separaat investeringsplan.

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Meer inwoners, bedrijven en instellingen voelen zich betrokken bij het welzijn van hun buurt of bedrijventerrein, door het versterken van de voorlopers en het bevorderen van contacten via 'wijkdialogen'.
- De restfractie van afval neemt af, door het gebruik van huishoudelijk afval als grondstof te bevorderen (verkenning naar tweede milieubrengstation).

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?																				
1.	Tot 2020 zijn er volgens een jaaragenda twintig ontwikkelingsdialogen gevoerd	Op tal van plekken in de stad wordt over de energietransitie gesproken. In gebiedsontwikkelingen met betrokken partijen, in de wijken met bewoners en bedrijven, bij (sport)verenigingen, tussen overheden (VNG, G32), etc. Op 19 april jl. heeft bij Cibap het Stadsgesprek plaatsgevonden als gevolg van een aangenomen motie. Energie is een onderwerp van de samenleving.																				
2.	In 80% van de wijken hebben inwoners, stakeholders (zoals sportverenigingen, scholen, bedrijven), corporaties/eigenaren, afspraken over activiteiten die bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van hun straat, buurt, wijk of een groter gebied	In verschillende gebieden zien we ontwikkelingen, in verschillende stadia van uitvoering. Enkele voorbeelden: Op Hessenpoort op het gebied van energie, water en groen. Op Voorst vanuit restwarmte en een initiatief voor windmolens. In Stadshagen vanwege de ontwikkelingen in Breezicht. In de Spoorzone vanwege geothermie, maar ook van uit een initiatief voor zonnepanelen. In Dieze heeft WijBedrijf Dieze dit voorjaar de 1 ^e VVE's van zonnepanelen voorzien en wordt gestaag voortgebouwd. In Assendorp wordt experiment 'gebiedsgericht werken' voorbereid, met name water en mobiliteit zijn aanleidingen. In Aa-landen wordt geëxperimenteerd met water en energie.																				
3.	Iedere wijk is bekend met experimenten gericht op het beproeven van concepten die woonlasten, lokale werkgelegenheid en exploitatie van verenigingsgebouwen en scholen positief beïnvloeden	Zie ook onder 2. Met nog de aanvulling dat met enkele sportclubs wordt gekeken naar zonnepanelenprojecten samen met leden (exploitatie, woonlasten, sociaal). Straks te kopiëren naar andere verenigingen/instellingen. En de doorontwikkeling van Verbeter & Bespaar (straataanpak, consortia).																				
4.	Ten opzichte van 1990 is een reductie van 20% van de uitstoot van CO ₂ bereikt en wordt 20% van de gebruikte energie duurzaam opgewekt	<table><tr><th>CO2 uitstoot</th><th>1990</th><th>2009</th><th>2011</th><th>2015</th></tr><tr><td>Bedrijven</td><td>300</td><td>430</td><td>450</td><td>420</td></tr><tr><td>Particulieren</td><td>200</td><td>180</td><td>175</td><td>160</td></tr><tr><td></td><td>500</td><td>610</td><td>625</td><td>580</td></tr></table> Bron: Energie in Beeld	CO2 uitstoot	1990	2009	2011	2015	Bedrijven	300	430	450	420	Particulieren	200	180	175	160		500	610	625	580
CO2 uitstoot	1990	2009	2011	2015																		
Bedrijven	300	430	450	420																		
Particulieren	200	180	175	160																		
	500	610	625	580																		

5.	75% van het huishoudelijk afval wordt gescheiden Afvalscheiding bij hoogbouw, in de binnenstad en Assendorp wordt toegepast	De gemeenteraad het nieuwe GGP (2017-2020) op hoofdlijnen goedgekeurd. In dit plan staat de nieuwe doelstelling voor 2020: 100 kg restafval per inwoner per jaar. Het vorige GGP 2012-2016 had een doelstelling had 47 kg/inw/jr aan restafval te verminderen. Uiteindelijk is een resultaat bereikt van 46 kg/inw/jr. De nieuwe doelstelling van 100 kg/inw/jaar staat ongeveer gelijk aan 75% gescheiden inzameling, conform rijksbeleid. Om dit te bereiken moet de hoogbouw en wijken als de binnenstad, Kamperpoort, Dieze en Assendorp worden gefaciliteerd om hun afval gescheiden aan te leveren. Het nieuwe GGP voorziet hier in. Het plan wordt in mei ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad.
----	---	--

2.6 Economie

Circulaire Economie is een strategische opgave van college en raad en daarmee prioritair thema geworden. Op dit moment wordt om die reden in het kader van de Perspectiefnota 2018-2021 gewerkt aan een separaat investeringsplan.

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Meer bedrijven zijn zich bewust van de kansen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en sociaal ondernemerschap, door het delen van onderlinge inspiratie en het zichtbaar maken van goede voorbeelden.
- Onderwijsinstellingen, bedrijven, inwoners en overheden werken gezamenlijk aan stedelijke cases/opgaven door het in stand houden van een lerende structuur (HanzeUnie).
- Burgers en bedrijven zijn gemotiveerd toekomstbestendige keuzes te maken, door het realiseren van (overheids)opdrachten of het ontvangen van financiële prikkels. Door lerende netwerken (Community of Practice van ZP-ers) worden organisaties geholpen zich hierin te ontwikkelen.
- Meer wijken zijn levensloopbestendig, door het aanstichten, ondersteunen of versnellen van collectieve netwerken in de wijken van ondernemende inwoners en inwonende ondernemers die duurzame diensten aanbieden.

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	Bedrijven die duurzaamheid in de praktijk brengen hebben een podium om hun kennis en activiteiten met anderen te delen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) is het merendeel van de Zwolse bedrijven onderdeel van de bedrijfsfilosofie (keurmerk, paragraaf in jaarverslag, etc.)	Inzet is om Zwolle een circulaire stad te laten worden die efficiënter omgaat met grondstoffen. Dat is belangrijk voor een duurzame toekomst van de stad en inwoners; is een voorwaarde om de klimaat en milieu doelstellingen te realiseren; is een noodzaak omdat de beschikbaarheid en leverbetrouwbaarheid van grondstoffen afneemt; en is een kans om onze economie ook in de toekomst sterk en vitaal te houden. Hoe Zwolle een circulaire stad wordt, gaan we niet onderzoeken en opschrijven maar gaan we gewoon doen. We hoeven het wiel namelijk niet uit te vinden. Er is veel innovatiekracht en er gebeurt veel in Zwolle. Maar vaak is dat weinig zichtbaar. Bovendien is het voor betrokkenen niet altijd bijzonder en is het aan de buitenkant niet altijd zichtbaar. Komende twee jaar is de inzet om de circulaire onderstroom, langs drie lijnen – MKB (belangrijke pijler van de Zwolse economie), Werkgelegenheid belangrijk omdat onder invloed van technologische ontwikkelingen banen verdwijnen en nieuwe banen ontstaan), Adaptief (nodig omdat we als stad ons aan moeten passen aan de veranderingen als gevolg van en nodig voor de transitie naar een circulaire stad) - tot bovenstroom te maken van de economie. .
2.	Op bedrijventerreinen is deeleconomie geïntroduceerd	Verduurzaming van bedrijventerreinen, onder meer via deeleconomie, is een thema. Een onderzoek naar de potentie van deeleconomie is uitgevoerd. Verder is de afspraak gemaakt dat bij bedrijventerreinenverenigingen wordt gepolst of men het model van Hessenpoort wil overnemen.
3.	Bij de organisatie van evenementen is het beter benutten van energie en het gebruik van duurzame energie uitgangspunt	Circulaire economie is een belangrijk speerpunt van de gemeente Zwolle. In 2017 vindt hierover het gesprek plaats met organisatoren van evenementen en partners zoals de ROVA. Daarbij benutten we de ervaringen elders. In 2018 starten we met een pilot. Voor de Zwolse Zomerkermis onderzoeken we de mogelijkheden om de stroom duurzaam en zonder aggregaten te verkrijgen.
4.	Verduurzaming, MVO op bedrijventerreinen	Op Hessenpoort zijn in samenwerking met de Parkmanagementorganisatie initiatieven op het gebied van zonnepanelen (zowel daken als velden), vergroening (Hessenpoort Natuurlijk) en milieukwaliteit (milieupuntensystemen in ontwikkeling samen met Saxion).

2.7 Mobiliteit

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Het aandeel actief vervoer blijft in Zwolle op een hoog niveau, door uitvoering te geven aan de Agenda Fiets en educatie verkeersveiligheid.
- Emissie als gevolg van mobiliteit wordt beperkt, door efficiënte inzet van collectief (doelgroepen)vervoer, toepassing van verkeers- en mobiliteitsmanagement en gebiedsgerichte maatregelen (Beter Benutten Zwolle Kampen Netwerkstad).

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	Zwolle staat in de top vijf van steden met het hoogste aandeel fietsgebruik voor dagelijkse verplaatsingen	Na Leiden en Groningen kent Zwolle het hoogste fietsgebruik voor lokale verplaatsingen (> 40%)
2.	Het aandeel verplaatsingen via de fiets naar scholen neemt met 25% toe door het stimuleren van het gebruik van de (e-)fiets	De fietsstimuleringsacties zijn eind 2016 gestart binnen Beter Benutten. Effecten zijn nog niet bekend. Deltion heeft inmiddels meer dan 300 Deltion-fietsen in gebruik (afstand school-station). Ook is er een pilot gestart met een groep Windesheim-studenten op een e-bike.
3.	Er wordt uitvoering gegeven aan een vernieuwende vormen van distributie in de stad	Op dit moment loopt een verkenning; het wordt ingebracht bij de Visie Binnenstad 2030 en in het kader van Beter Benutten.
4.	(Elektrische) autodelen	Het project Testrijders is gestart, een proef waarbij met 5 te werven autodeelgroepen, waarvan in elk geval de groep uit Assendorp, 5 elektrische auto's gaan delen.

2.8 Bedrijfsvoering

Acties en maatregelen uit de Agenda Duurzaamheid:

- Door de digitale kaart van initiatieven (op basis van de Meerjaren Onderhoudsplanung, MJOP) inzichtelijk te maken voor een ieder, is er transparantie en gelijke informatievoorziening. Deze bestaande, gemeentelijke hulpmiddelen kunnen worden gecombineerd met de collectieve hulpmiddelen die in de Zwolse samenleving beschikbaar zijn (van corporaties, waterschap, etc.).
- De gemeente zet zich er voor in 'meekoppelkansen' te creëren en te benutten: dat betekent dat via werk met werk-maken gemeentelijke doelen kunnen worden behaald (bijvoorbeeld bij de aanleg van infrastructurele en/of renovatieprojecten).

Nr.	Doel in 2020: wat bereiken we?	Indicator: waar staan we?
1.	De gemeente zorgt voor een transparante digitale weergave van de Meerjaren Onderhoudsplanung (MJOP) in het kader van openbare ruimte, water, groen, mobiliteit, energie en sociale projecten	In 2014 zijn we gestart met het MJOP. Inmiddels is dit instrument uitgegroeid van een onderhoudsplan naar een opgaveplan waarin ook de opgaven van nutsbedrijven, het waterschap, projecten van de gemeente, klimaatkaarten, etc. is opgenomen. Het instrument wordt niet alleen ingezet voor de planning maar is raadpleegbaar tijdens de uitvoering of voor projecten die zich onverwacht aandienen. Jaarlijks wordt dit instrument ingezet voor o.a. de begroting en de PPN.
2.	Door in elke startnotitie, kredietaanvraag of investeringsvoorstel duurzaamheid als component mee te nemen, worden de mogelijkheden binnen het inkoopbeleid om duurzaam in te kopen maximaal benut	Circulair inkopen een item in het inkoopbeleid. Ook is er een passage over Sroi opgenomen waarmee op het sociale aspect met inkoop een bijdrage wordt geleverd aan een duurzamere sociale samenleving. Verder heeft Zwolle het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016 – 2020 ondertekend. Ten aanzien van de inkoop van energie wordt als onderdeel van het Investeringsplan Energietransitie (PPN 2018-2021) een plan voorbereid om het eigen energieverbruik richting 2030 helemaal te vergroenen door te besparen en zelf op te wekken. Op termijn kopen we zelf dus geen energie meer in.
3.	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	Er ligt een vastgesteld plan van aanpak voor de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed (collegebesluit deelname aan P-Esco en verduurzaming eigen vastgoed d.d. 17 mei 2016). Er wordt pragmatisch te werk gegaan, vanuit het MOP: vijf panden in eigen beheer en drie in het traject P-Esco, samen met de provincie. In de komende anderhalf jaar wordt geleerd welke vorm het meest passend is voor de gemeente Zwolle. Per pand wordt een businesscase uitgewerkt op basis waarvan een besluit genomen kan worden over de te treffen maatregelen.
4.	Gemeente heeft beleid op inkoop van bancaire producten bij duurzame financiële dienstverleners	De BNG bank is onze huisbank en is een duurzaamheidsfonds van € 100 miljoen aan het instellen. Ze geven ook duurzame obligaties ter financiering van haar activiteiten uit. Dus onze bancaire activiteiten (betalingenverkeer) worden uitgevoerd bij een duurzame bank.

5.	Het beleid voor reiskostenvergoedingen is gebaseerd op de principes van duurzame mobiliteit	Dit is uitgevoerd. E-dienstfietsen worden ingekocht en de vergoedingenstructuur voor dienstreizen is aangepast.
6.	De bedrijfsauto's van de gemeente Zwolle rijden op hernieuwbare brandstoffen zoals groen gas	Verduurzaming van het wagenpark wordt toegepast op het moment van vervanging. Recent zijn er vier elektrische personenauto's ingekocht.
7.	De bedrijfsauto's van bedrijven en organisaties die in opdracht van de gemeente werken rijden op hernieuwbare brandstoffen	Bij aanbestedingen wordt zo duurzaam mogelijk uitgevraagd met in achtneming van de stand van de ontwikkeling van dat marktsegment en de technische mogelijkheden. Voor bouw- en aannemersbedrijven geldt dat de ontwikkeling voor elektrische vrachtwagens en materieel nog in de kinderschoenen staat. Samenwerkingspartner Rova maakt voor 14 wagens gebruik van groen gas. In de afgelopen jaren is een versnelde vervanging van 'oudere' voertuigen doorgevoerd. Van de dieselveertuigen voldoet ruim 78% aan de emissienormen van minimaal Euro 5 en al 23% aan de Euro 6 norm. Voor de rest geldt dat de ontwikkeling van deze markt in Nederland langzaam op gang komt en dat gemeente Zwolle deze nauwgezet volgt en de uitvraag afstemt op het aanbod dat de markt op dat moment kan bieden.